

Мар'яна ФЕДИШИН,
orcid.org/0000-0003-4717-6970
аспірант кафедри англійської філології
Ужгородського національного університету
(Україна, Ужгород) marybndk@gmail.com

ТИПОЛОГІЯ ХРИСТІЯНСЬКОГО РЕЛІГІЙНОГО ДИСКУРСУ

Християнське вчення є найцікавішим осередком вивчення для сучасного лінгвіста. Воно не містить одноманітності, але характеризується своїм надзвичайно специфічним міждисциплінарним характером. Релігійний дискурс слугує особливим типом інституційного дискурсу і забезпечує умови для релігійної комунікації. Метою нашої розвідки є систематизація розгалужень релігійного дискурсу. У даній статті ми розглянули теоретичні засади розмежувань релігійного дискурсу, визначили типологічні параметри та запропонували власну класифікацію видів релігійного дискурсу. Результати показують, що християнський релігійний дискурс є багатограним феноменом сучасного мовознавства.

Ключові слова: християнство, релігія, дискурс, тип, вид, розмежування, класифікація.

Mariana FEDYSHYN,
orcid.org/0000-0003-4717-6970
PhD student of English Philology Department,
Uzhhorod National University
(Ukraine, Uzhhorod) marybndk@gmail.com

CHRISTIAN RELIGIOUS DISCOURSE TYPOLOGY

Christian doctrine appears to be the most interesting study area for a modern linguist. It is not monotonous by its nature and is characterized by an extremely interdisciplinary character. Religious discourse serves as a special type of institutional discourse which provides conditions for religious communication. As far as Christian religious discourse refers to the communicative discourse type, it contains two directions – horizontal (God – person) and vertical (person – person) relationships.

Although considerable amount of research has been devoted to religious discourse studies, few attempts have been made to systematize its types.

The purpose of our research is to classify the types and subtypes of Christian religious discourse. In order to achieve our goal, we set such objectives as to examine the theoretical fundamentals of the delineation of discourse in general and religious discourse in particular and to determine the typological criteria for religious discourse branches. Moreover, our own classification of religious discourse types and subtypes has been offered.

The data show that Christian discourse demarcation incorporates different religious types and subtypes. We distinguish the following Christian religious discourse types: (1) church discourse embracing sermon discourse, prayer discourse and discourse of a Christian song and poem; (2) biblical discourse comprising its Old and New Testament subtypes, (3) biblical poetic and prose books discourse including prophetic discourse, discourse of Psalms, discourse of Proverbs, apocalyptic discourse, discourse of a historical novel and epistolary discourse; (4) theological discourse and peculiarly theolinguistic one; (5) APEPT discourse characterizing Christian personality – apostolic discourse, discourse of the Prophet, evangelical discourse, pastoral discourse and teacher discourse; (6) interdisciplinary religious discourse types – religious and historical, philosophical, legal, political, sociological, economic, publicistic, cultural, geographical, psychological, ethnological and art discourse.

The results show that Christian religious discourse is a multifaceted phenomenon in modern linguistic science. Summarizing the results of our analysis, it is worth noting that, each discourse wing can be seen as a linguistic science and as a certain methodological approach used to analyze the language of Christian religion. We advocate our further research on the genre variation of Christian religious discourse.

Key words: Christianity, religion, discourse, type, subtype, demarcation, classification.

Постановка проблеми. Початок становлення та розвитку релігійного дискурсу розширює кордони наукових розвідок, що проводяться у царині мовознавства. Тематика праць релігійного дискурсу торкається низки важливих лінгвістичних аспектів, таких як методологія виконання релігійних розвідок, розмежування видів релі-

гійного дискурсу, окреслення жанрової проблематики, визначення підходів до вивчення мови релігії, укладення словників релігійної лексики, виокремлення лінгвістичних мовленнєвих одиниць релігійної комунікації тощо. Однак, все ще існує нагальна потреба у виокремленні та створенні стратифікації типів релігійного дискурсу.

Особливо актуально постають питання систематизації всіх розгалужень даного інституційного типу дискурсу та визначення їхнього змісту, мети і функцій. Все це зумовлює актуальність обраного нами напряму дослідження.

Аналіз досліджень. Вітчизняні та зарубіжні дослідники-мовознавці опрацьовують дедалі більше мовного матеріалу, що стосується взаємовпливу релігії та мови, і досліджують його лінгвістичні особливості. Загалом, в основі даних наукових праць лежать засади лінгвопрагматики, комунікативної прагматики, лінгвокультурології, когнітивістики, жанристики, стилістики, термінології, фонетики, теорії комунікації, риторики. Так, наприклад Ю. О. Сабадаш визначає специфіку еволюції лінгвокультурного мегаконцепту HUMAN BEING в англomовному біблійному дискурсі, П. В. Мацьків здійснив комплексний аналіз репрезентації концептосфери БОГ у біблійному, фольклорному та словниково-діахронному дискурсах, Н. В. Черкас шляхом комплексного аналізу визначає відповідність біблеїзмів, вжитих у художньому тексті, – біблійним мотивам, О. С. Черхава проводить аналіз біблійного пророцтва та виокремлює його дискурсивні характеристики, а також формує дискурс біблійного пророцтва, Ю. В. Романченко вивчає лінгвопрагматичний аспект теологічного дискурсу, М. Т. Вереш виявляє структурні та лексико-семантичні особливості формування католицької німецької християнсько-богословської терміносистеми, Н. І. Добжанська проводить аналіз сучасної англomовної християнської пісні, а також багато розвідок присвячено вивченню жанру проповіді (В. В. Яригіна, А. Г. Салахова, І. В. Рудік, К. О. Кузьміна, Р. Я. Ваврінчик, М. П. Ділай, Н. Ю. Івойлова та ін.).

Метою статті є систематизація розгалужень релігійного дискурсу. Досягнення цієї мети передбачає вирішення наступних завдань:

- розглянути теоретичні засади розмежувань дискурсу загалом та релігійного дискурсу зокрема;
- визначити стратифікаційні критерії варіацій релігійного дискурсу;
- запропонувати власну класифікацію видів та різновидів релігійного дискурсу.

Виклад основного матеріалу. Для формального словесного позначення логічної таксономії дискурсу ми використовуємо наступні поняття: «вид дискурсу», «різновид дискурсу» і «тип дискурсу». Українська дослідниця О. О. Черхава робить спробу логічно представити «ієрархічну побудову типології у широкому розумінні, а саме: домінування терміну тип, який включає поняття

вищого порядку – вид та відповідно різновид» (Черхава, 2013: 126), з якою ми повністю погоджуємось та беремо її до уваги.

Питання розмежування не є такою легкою справою, як здається. Як зазначає М. Л. Макаров, на сучасному етапі не все гаразд із критеріями виділення типів дискурсу, сфер і епізодів спілкування, – не всі типології можуть похвалитися логікою побудови класифікації, поки ще не систематизований емпіричний матеріал (Макаров, 2003: 210). Н. П. Карпчук влучно стверджує, що «навіть при існуванні різних підходів до типології дискурсу можна стверджувати, що відмінність між типами дискурсу проявляється швидше в «особливостях їх використання для досягнення кінцевої комунікативної цілі», бо будь-яке мовлення завжди визначається «потребою адресанта досягти певного прагматичного ефекту, певним чином змінити фізичний, духовний, емоційний стан адресата» (Карпчук, 2006: 11). Дослідник зібрав та підсумував критерії щодо класифікації дискурсу, а саме «згідно з функціональним підходом; за комунікативною спрямованістю; з точки зору мовленнєво-впливових сил; з точки зору запланованості / незапланованості; з точки зору наявності оцінного компонента; як соціальну даність, яка створює свій особливий світ та як соціолінгвістичну структуру; як спосіб професійного / міжпрофесійного спілкування» (Карпчук, 2006: 10–11). На його думку, тип дискурсу є класом об'єднаних загальною комунікативною метою текстів, які застосовуються у типових ситуаціях спілкування, мають однакову прагматичну установку та спільні лінгвостилістичні риси (Карпчук, 2006: 11). Переглядаючи наукову розвідку типології дискурсу, що є наявною в І. Р. Корольова, ми помітили широченний спектр типів дискурсу. Дослідник зазначає, що типологія дискурсу, відповідно до каналів інформації, будується на основі різних типів семіотичних знаків (Корольов, 2011: 111). Він зібрав до купи та виокремив сімдесят два типи дискурсів, що існують на цей час і розвиваються у конкретних галузях науки. На нашу думку, деякі з наведених дискурсів, не є чисто відокремленим типом дискурсу, але чийсь видом. Так, наприклад, до політичного типу дискурсу можна віднести тоталітарний, дипломатичний, маніпулятивний, передвиборний та інші його види та різновиди. Політичний може бути як теоретико-науково-спрямованим, так і популярно-науково-спрямованим. Він може поділятися відповідно до національних мов та визначатися як український / російський / британський / американський політичний дискурс тощо.

Безперечно, що всі типи дискурсу є комунікативними, тому що кожен із них несе певне повідомлення, котре передається за допомогою різноманітних мовленнєвих знаків та засобів. Українська дослідниця К. С. Серажим зазначає, що комунікативний дискурс виступає найважливішим механізмом становлення індивіда як суспільної особистості, провідником настанов соціуму, котрі регулюють дії учасників дискурсивного діалогу (Серажим, 2003: 27). У цьому випадку надзвичайно слушною є її думка щодо ідентифікації комунікативно зумовлених видів дискурсу, а саме «розмаїття комунікативних ситуацій, в яких відбувається дискурсивна діяльність, породжує, відповідно, і видове різноманіття дискурсів» (Серажим, 2003: 33). Проте, повертаючись до класифікацій дискурсу, найповніше вважають класифікацію професора Г. Г. Почепцова, де він виокремлює низку комунікативних дискурсів, серед яких належне місце займає його релігійний тип.

Для того, щоб змодельовати певний тип інституційного дискурсу (за О. Н. Кравченко) виділяють чотири типи ознак:

1) *конститутивні* ознаки дискурсу, що містять учасників, умови, організацію, способи і тематику спілкування, тобто людей в їхніх статусно-рольових та ситуативно-комунікативних амплуа, сферу спілкування й комунікативне середовище, мотиви, цілі, стратегії, канал, режим, тональність, стиль і жанр спілкування та, нарешті, знакове тіло спілкування (тексти і / або невербальні знаки);

2) ознаки *інституційності*, що фіксують рольові характеристики агентів і клієнтів інститутів, типовий хронотоп, символічні дії, трафаретні жанри та мовні кліше. Інституційне спілкування – це комунікація у своєрідних масках;

3) *типологічні* ознаки *інституційного* дискурсу, що пов'язані з тим чи іншим типом громадського інституту, зв'язується з певними функціями людей, спорудами, побудованими для виконання таких функцій, громадськими ритуалами і поведінковими стереотипами, міфологемами, а також текстами, виробленими у цьому соціальному утворенні;

4) *нейтральні* ознаки, що мають загальнодискурсивні характеристики, типові для будь-якого типу спілкування, особистісно-орієнтовані ознаки, а також ознаки інших типів дискурсу, які виявляються «на чужій території», тобто транспоновані ознаки (Кравченко, 2017: 20).

Релігійний дискурс є типом інституційного дискурсу. Пропонована модель В. І. Карасика, містить складники для загальної дескрипції типів інституційного дискурсу (Карасик, 2000: 11),

тому відповідно, релігійний дискурс характеризується наступними невіддільними компонентами: (1) **УЧАСНИКИ** ⇒ присутністю своїх учасників, котру становить релігійна верства населення (священнослужителі, віряни, теологи, релігієзнавці, тобто всі ті, хто бере активну участь і цікавиться релігійними проблемами); (2) **ХРОНОТОП** ⇒ взаємозв'язок місця та простору є визначеним, позаяк церковні загальні зібрання, молитовні служіння, недільна школа є місцем проведення релігійного спілкування; (3) **ЦІЛЬ** ⇒ метою релігійного дискурсу є ознайомлення та вивчення біблійних доктрин та донесення вічних істин до серця та розуму особистості, за якими людина буде духовні принципи свого життя та стає переконаною у правильності свого вибору; (4) **ЦІННОСТІ** ⇒ релігійні цінності (виражені концептами **ВІРИ, ПОКАЯННЯ** та ін.) є прагненням до внутрішніх змін серця, характеру людини, а також покращенням світу, що оточує; (5) **СТРАТЕГІЇ** ⇒ до стратегій релігійного дискурсу відносять стратегії переконання, пояснювальну, комунікативну, обрядову, контролюючу, оцінну, стверджувальну (Гончаренко, 2014: 65) та ін.; (6) **ТЕМАТИКА МАТЕРІАЛУ** ⇒ тематика релігійного дискурсу є або повністю релігійною, або ж залучає інші сфери суспільного життя (релігійний дискурс може розглядатися як об'єкт лінгвофілософії, соціолінгвістики, лінгвополітології, психолінгвістики, лінгвокультурології, лінгворелігієзнавства та ін.); (7) **ЖАНРИ** ⇒ первинні та вторинні жанри релігійного дискурсу (псалмоспіви, приповідки, проповіді, молитви); (8) **ПРЕЦЕДЕНТНІ ТЕКСТИ** ⇒ до складу прецедентних текстів входять прецедентні імена, прецедентні вислови та прецедентні ситуації (Гончаренко, 2014: 66); (9) **ДИСКУРСИВНІ ФОРМУЛИ** ⇒ є «прийняті у релігійному спілкуванні кліше й зумовлені зврати, які однозначно визначають тип цього дискурсу» (Гончаренко, 2014: 66).

Вищенаведені компоненти на позначення релігійного типу інституційного дискурсу є певними формально-змістовими параметрами, котрі зумовлюють утворення його видів та різновидів. Релігійний дискурс ще називають фідеїстичним дискурсом (Черхава, 2011), божественним дискурсом (Platinga, 1983: 3), ритуальним дискурсом (Кравченко, 2017: 14), сакральним дискурсом (Porter, 1996: 20–21), моральним дискурсом (Chidester, 1992: 43) і суспільним дискурсом релігії (Kettel, 2009: 420–421).

Український лінгвіст О. О. Черхава до видів релігійного дискурсу включає місіонерський, релігійно-популярний, проповідницький та

пророчий та зазначає, що вони «можуть бути доповнені, видозмінені або ставати видом іншого типу, оскільки саме поняття «дискурсу» не є однорідним явищем» (Черхава, 2013: 126). Кожен із визначених дослідницею видів дискурсу включає свої різновиди. Так, наприклад, до релігійно-популярного виду вона відносить популярно-теологічний різновид; до проповідницького – літургійний, конфесійний, локативний, екзегетичний, парентетичний та панегіричний різновиди; до пророчого – монологічний, діалогічний, пророцтво-трилог, подійний, предметний та різновид пророцтва-дійства; до місіонерського – есхатологічний, антропологічний та сакраментологічний різновиди (Черхава, 2013: 127). Т. А. Івасишина розглядає біблійний та релігійний дискурси як окремі дискурсивні типи (Івасишина, 2011: 468). Р. Я. Ваврінчик розділяє релігійний дискурс на власне релігійний та теологічний (Ваврінчик, 2016: 21). І. В. Богачевська розподіляє РД на особистісно та статусно-орієнтований (Богачевська, 2006: 1). Російська дослідниця О. Є. Анісімова зазначає, що «у полі релігійного дискурсу можуть бути виділені: ядерна і навіколоядерна зони, що утворюють центр, а також периферія, котра включає зони ближньої і далекої периферії» (Анісімова, 2010: 38). Це так зване жанрове поле релігійного дискурсу, визначене у межах певної зони, у котрій види релігійного дискурсу знаходять своє місце. До ядерної зони дослідниця відносить сакральний і літургійний дискурси; до навіколоядерної зони – адміністративно-юридичний, гомілетичний, теоретико-теологічний (богословський), популярно-теологічний дискурси; до зони ближньої периферії – релігійно-публіцистичний; до зони далекої периферії – релігійно-побутовий та релігійно-художній дискурси (Анісімова, 2010: 38–41). Французька дослідниця А. О. Куклічі-Телеску працює над неопротестантським дискурсом, де виділяє дискурс євангельського протестантизму, дискурс баптизму та п'ятидесятницький дискурс (Coclîci-Telescu, 2011: 53–64).

Сам релігійний дискурс та його види можуть трактуватись як мовознавча наука, так і певний підхід, методологія виконання аналізу мови релігії. Ми чітко можемо це простежити у науковій розвідці О. О. Черхавої «Дефініції місіонерського дискурсу крізь призму суміжних понять теологічної лінгводискурсології», де дослідниця пропонує до нашої уваги види та різновиди релігійного типу інституційного дискурсу. Вважаємо, що есхатологічний, антропологічний та сакраментологічний слугують як різновиди місіонерського виду релігійного дискурсу (за О. О. Черхавою), а

також як і певні підходи, методики до вивчення місіонерського дискурсу.

Цікавою є наступна закономірність, яку ми помітили. Вивчення релігійного дискурсу передбачає розгляд усіх явищ релігійно-духовного характеру, котрі зустрічаються у мові. Приваблює те, що вчені взяли до уваги релігію як духовну сферу суспільства, і це посприяло утворенню релігійного дискурсу. Мовознавці досліджують мову релігії у межах певного тексту. Відповідно до *об'єктів* (Біблія (священна книга християн), у ній – Старий і Новий Завіти, молитви, пісні, псалмоспіви, гімни, приповідки та пророцтва та ін.) релігійного дискурсу, що досліджуються вченими-мовознавцями, ми спробуємо створити власну типологію виключно релігійного дискурсу.

Ми вважаємо, що релігійний дискурс є так званим «*UMBRELLA term*», себто «*УЗАГАЛЬНЮЮЧИМ терміном*», особливим місцем, науковим полем релігії, куди впадають всі його види та різновиди. Очевидним є його розподіл за формою передачі релігійного знання – *усний* та *писемний* релігійний дискурс; за жанрологічною спрямованістю – *релігійно-науковий* (релігійно-теоретичний) і *релігійно-популярний*; за видом мовлення – *діалогічний* та *монологічний*; за адресатним критерієм – *персональний* та *інституційний* або ж особистісно-орієнтований і статусно-орієнтований релігійний дискурс; за критерієм національності – *англомовний*, *україномовний* та ін.; за вибором конкретної релігії – *християнський* та ін.; за християнськими течіями – *дискурс протестантизму, католицизму та православ'я*, а також за деномінаціями відповідних течій – найбільш розгалуженим вважаємо протестантський дискурс, тому звідси і виокремлюємо *дискурс п'ятидесятництва, дискурс баптизму та анабаптизму, дискурс харизматії* та інші його види, враховуючи деномінації та конфесії певного віросповідання.

У силу свого суспільно-спрямованого характеру, релігійний дискурс проникає в інші лакуни людського життя, такі як: історія, філософія, право, політологія, соціологія, економіка, публіцистика, культурологія, географія, психологія, етнологія і мистецтво. Ми помічаємо, що релігійна комунікація знаходить свій осередок. Таким чином, з'являються нові міждисциплінарні утворення релігійного дискурсу, а саме:

- *релігійно-історичний дискурс*;
- *релігійно-філософський дискурс*;
- *релігійно-правовий дискурс*;
- *релігійно-політичний дискурс*;
- *релігійно-соціологічний дискурс*;

– *релігійно-економічний дискурс*;
– *релігійно-публіцистичний дискурс*;
– *релігійно-культурологічний дискурс*;
– *релігійно-географічний дискурс*;
– *релігійно-психологічний дискурс*;
– *релігійно-етнологічний дискурс*;
– *релігійно-мистецький дискурс* або ж *дискурс релігійного мистецтва* (зокрема, церковне мистецтво).

Біблія є настільною книгою християн. Слово Боже цитується з церковної кафедри і біблійна істина доноситься до сердець вірян, котрі збираються у церкві. У кожній церкві існують певні правила поведінки, котрих дотримується кожна людини, яка є частиною церковної громади. Вивчення різноманітних релігійно-церковних статутів і правил етикету вірянина і є справою церковного дискурсу. За способом передачі Слова Божого у межах церкви та поза її межами ми виділяємо *проповідницький дискурс*, *молитовний дискурс*, *дискурс християнської пісні* та *дискурс християнської поезії* (декламація віршів).

Як нам відомо, центральним писемним джерелом християнства, звідки черпають релігійні істини, є Біблія. Біблія презентує собою книгу, котра відкриває шлях спасіння для кожної людини. У ній розвиваються історії процесу створення, існування та кінця світу. Бог стає невіддільним учасником всіх її подій, адже, насамперед, це була ідея Бога створити атмосферу Божої любові для людського життя. Старий Завіт описує події, які відбувалися до народження Ісуса Христа, у той час як Новий Завіт – після Його народження. Звідси і впливає існування *біблійного дискурсу*,

що поділяється на *старозавітний* та *новозавітний дискурси*.

Розглядаючи Святе Письмо, важливим є не тільки загальне розуміння біблійних оповідок, а також і глибина контексту та слів, за допомогою яких відбувається коректна дескрипція відповідних явищ. Займаються даною справою теологи та лінгвісти. Звідси, у межах релігійного дискурсу ми виокремлюємо *теологічний* та власне *теолінгвістичний дискурси*.

Біблійні книги являють два писемних стилі – проза та поезія. Серед біблійних жанрів ми знаходимо псалми, мудрість, пророцтва, апокаліптика, приповідки, притчі повчального характеру, повісті, історичні повісті та епістолярії (листи). Кожен із поданих жанрів є окремим середовищем, де відбувається конкретна комунікація вертикального (Бог-Висновки). Таким чином, релігія християнства є особливим осередком життя вірян і багатограним явищем цілого суспільства. Християнство є надзвичайно розгалуженою релігією, що містить свої течії, деномінації та конфесії. Відштовхуючись від форми та способу ведення богослужінь, від користування біблійною літературою та від низки інших конститутивно-функціональних характеристик, ми запропонували власну класифікацію релігійного дискурсу. Певні види характеризуються інтердисциплінарним характером та слугують мовознавчими лакунами для розвідки християнської релігії у межах конкретного суспільного середовища. Кожен із названих нами видів може надалі поділятися на інші різновиди. Перспективи наших подальших розвідок вбачаємо у вивченні жанрової парадигми християнського релігійного дискурсу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анисимова Е. Е. О типологизации религиозного дискурса (к постановке проблемы). Вестник Московского государственного лингвистического университета. Выпуск 4 (583). 2010. С. 30–43.
2. Біблія або книги Святого Письма Старого і Нового Заповіту / І. Огієнко. – К.: Українське Біблійне Товариство, 2013. 1152 с.
3. Богачевська І. В. Релігійний дискурс і релігійний ритуал. Мультиверсум. Філософський альманах. К.: Центр духовної культури, 2006. № 54. URL: https://www.filosof.com.ua/Jornel/M_54/Bohachevska.htm
4. Ваврінчик Р. Я. Перформативність мовленнєвих актів у англомовному теологічному дискурсі (на матеріалі сучасних проповідей): дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Чернівці, 2016. 247 с.
5. Гончаренко А. В. Компоненти релігійного дискурсу. Записки з українського мовознавства. 2014. Вип. 21. С. 61–68.
6. Івасишина Т. А. Релігійний та біблійний дискурси: проблеми розмежування. *Studia linguistica: зб. наук. праць*. Вип. 5. Ч. 2. 2011 р. С. 468–471.
7. Карасик В. И. О типах дискурса. Языковая личность: институциональный и персональный дискурс: Сб. науч. тр. Волгоград: Перемена, 2000. С. 5–20.
8. Карпчук Н.П. Адресованість в офіційному та неофіційному англомовному дискурсі (комунікативно-прагматичний аналіз): монографія. Луцьк: Вежа Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2006. 162 с.
9. Корольов І. Р. Типологія дискурсу в сучасній лінгвістиці. Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського. 2011. Вип. 15. С. 109–119.
10. Кравченко Н. О. Синергійність англомовного релігійного дискурсу (теолінгвістичний підхід): монографія. Одеса: КП ОМД, 2017. 412 с.
11. Макаров М. Л. Основы теории дискурса. М.: ИТДГК Гнозис, 2003. 278 с.

12. Серажим К. С. Дискурс як соціолінгвальний феномен сучасного комунікативного простору (методологічний, прагматико-семантичний і жанрово-лінгвістичний аспекти: на матеріалі політичного різновиду українського масовоінформаційного дискурсу): дис. ... д-р філол. наук: 10.01.08. Київ, 2003. 211 с.
13. Черхавя О. О. Англомовне біблійне пророцтво як різновид фідейстичного дискурсу (на матеріалі King James Bible): дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Одеса, 2011. 222 с.^[1]_[2]
14. Черхавя О. О. Дефініції місіонерського дискурсу крізь призму суміжних понять теологічної лінгводискурсології. Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія Філологія / гол. ред. А. В. Корольова. К.: Вид. центр КНЛУ, 2013. Т. 16. №1. С. 122–133.
15. Черхавя О. О. Реконструкція теолінгвістичної матриці релігійно-популярного дискурсу (на матеріалі англійської, німецької та української мов): монографія / відп. ред. А. В. Корольова. К.: Вид. центр КНЛУ, 2017. 400 с.
16. Chidester D. Word and Light: Seeing, Hearing, and Religious Discourse. Urbana: University of Illinois Press, 1992. 168 p.
17. Coclici-Telescu A. E. Types of Neo-Protestant Religious Discourse. 2011. P. 53–65.
18. Kettel S. On the Public Discourse of Religion: An Analysis of Christianity in the United Kingdom. Politics and Religion / [ed. P. A. Djupe]. Cambridge: University of Warwick, 2009. V. 2. №3. P. 420–433.
19. Plantinga A., Wolterstorff N. Faith and rationality: Reason and Belief in God. Chicago: University of Notre Dame Press, 1983. 336 p.
20. Porter S. E. Problems in the Language of the Bible: Misunderstandings that Continue to Plague Biblical Interpretation. The Nature of Religious Language: A Colloquium / [ed. S. E. Porter]. Sheffield: Sheffield Academic Press Ltd., 1996. P. 20–46.
21. Swales J. Genre analysis: English in academic and research settings. Cambridge: Cambridge University Press, 1990. 261 p.

REFERENCES

1. Anisimova E. E. O tipologizatsii religioznogo diskursa (k postanovke problemy) [On religious discourse typology (on the problem statement)] Bulletin of Moscow State Linguistic University, 2010, Nr. 4 (583), pp. 30–43 [in Russian]
2. Bibliia abo knyhy Sviatoho Pysma Staroho i Novoho Zapovitu. I. Ohiienko [Bible or books of Holy Scripture of Old and New Testaments]. K.: Ukrainian Biblical Association, 2013, 1152 p. [in Ukrainian]
3. Bohachevska I. V. Relihiinyi dyskurs i relihiinyi rytual [Religious discourse and religious ritual] Multiversum. Philosophical almanac. K.: Centre of intellectual culture, 2006, Nr. 54. [Electronic resource]. – Access mode: https://www.filosof.com.ua/Jornel/M_54/Bohachevska.htm [in Ukrainian]
4. Vavrinchuk R. Ya. Performatyvniat movlennievkykh aktiv u anhlomovnomu teolohichnomu dyskursi (na materialii suchasnykh propovidei) [Performativity of speech acts in English theological discourse (based on modern sermons)]. Chernivtsi, 2016, 247 p. [in Ukrainian]
5. Honcharenko A. V. Komponenty relihiinoho dyskursu [Religious discourse components]. Notes on Ukrainian linguistics, 2014, Vol. 21, pp. 61–68 [in Ukrainian]
6. Ivasyshyna T. A. Relihiinyi ta bibliiinyi dyskursy: problemy rozmezhuvannia [Religious and biblical discourse: the problem of demarcation]. Studia linguistica: collection of scientific papers, 2011, Vol. 5, Nr. 2, pp. 468–471 [in Ukrainian].
7. Karasik V. I. O tipah diskursa [On discourse types]. Language personality: institutional and personal discourse: collection of scientific papers, 2000, pp. 5–20 [in Russian]
8. Karpchuk N.P. Adresovanist v ofitsiinomu ta neofitsiinomu anhlomovnomu dyskursi (komunikatyvno-prahmatychnyi analiz) [Address in the official and informal English discourse (communicative and pragmatic analysis)]. Lesya Ukrainka Volyn National university, 2006, 162 p. [in Ukrainian]
9. Korolov I. R. Typolohiia dyskursu v suchasni linhvistytsi [Discourse typology in modern linguistics]. Comparative studies in Slavic languages and literatures, 2011, Vol. 15, pp. 109–119 [in Ukrainian]
10. Kravchenko N. O. Synerhiinist anhlomovnoho relihiinoho dyskursu (teolinhvistychnyi pidkhid) [Synergism in English religious discourse (theolinguistic approach)]. Odesa: KP OMD, 2017, 412 p. [in Ukrainian]
11. Makarov M.L. Osnovy teorii diskursa [Fundamentals of discourse theory]. M.: ITDGG "Gnosis", 2003, 278 p. [in Russian]
12. Serazhym K. S. Dyskurs yak sotsiolinhvalnyi fenomen suchasnoho komunikatyvnoho prostoru (metodolohichni, prahmatyko-semantychni i zhanrovo-linhvistychni aspekty: na materialii politychnoho riznovydu ukrainskoho masovoinformatsiynoho dyskursu) [Discourse as a socio-linguistic phenomenon in modern communicative space (methodological, pragmatic-semantic and genre-linguistic aspects: based on the political variety of the Ukrainian mass-informational discourse)]. Kyiv, 2003, 211 p. [in Ukrainian].
13. Cherkhava O. O. Anhlomovne bibliiine prorotstvo yak riznovyd fideistychnoho dyskursu (na materialii King James Bible) [English biblical prophecy as a subtype of fideistic discourse (on the material of King James Bible)]. Odesa, 2011, 222 p. [in Ukrainian]
14. Cherkhava O.O. Definitsiï misionerskoho dyskursu kriz pryzmu sumizhnykh poniat teolohichnoi linhvodyskursolohii [Definitions on the missionary discourse through the prism of adjacent notions of theological linguistic discoursology]. Bulletin of Kyiv National Linguistic university. Philology session. K.: Publishing centre KNLU, 2013, Vol. 16, Nr. 1, pp. 122–133 [in Ukrainian]
15. Cherkhava O.O. Rekonstruktsiia teolinhvistychnoi matrytsi relihiino-populiarnoho dyskursu (na materialii anghliyskoi, nimetskoï ta ukrainskoï mov) [Reconstruction of Theolinguistic Religious Popular Discourse Matrix (based on the English, German and Ukrainian Languages)]. K.: Publishing centre KNLU, 2017, 400 p. [in Ukrainian].
16. Chidester D. Word and Light: Seeing, Hearing, and Religious Discourse. Urbana: University of Illinois Press, 1992. 168 p.
17. Coclici-Telescu A. E. Types of Neo-Protestant Religious Discourse. 2011. P. 53–65.
18. Kettel S. On the Public Discourse of Religion: An Analysis of Christianity in the United Kingdom. Politics and Religion / [ed. P. A. Djupe]. Cambridge: University of Warwick, 2009. V. 2. №3. P. 420–433.
19. Plantinga A., Wolterstorff N. Faith and rationality: Reason and Belief in God. Chicago: University of Notre Dame Press, 1983. 336 p.
20. Porter S. E. Problems in the Language of the Bible: Misunderstandings that Continue to Plague Biblical Interpretation. The Nature of Religious Language: A Colloquium / [ed. S. E. Porter]. Sheffield: Sheffield Academic Press Ltd., 1996. P. 20–46.
21. Swales J. Genre analysis: English in academic and research settings. Cambridge: Cambridge University Press, 1990. 261 p.

Статтю подано до редакції 10.05.2018 р.